

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Letna naročnina 40 Din. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Gledališka ulica 8, telefon št. 2109
Račun poštno hranilnice št. 16.160. — Rokopisov ne vračamo. — Inseratov ne sprejemamo!

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 24. septembra 1932.

Leto I.

P. V. B.:

Zemlja naša jugoslovanska . . .

(Molitev.)

Zemlja naša jugoslovanska, katera si pod Nebesi, posvečeno bodi Tvoje Ime . . .

Na vekov veke budi posvečeno Tvoje Ime, majka naših prednikov, pradedinja naših očetov, stara mati naših sinov, mila naša zemljica jugoslovanska!

Vir naših moči, hram naših sil, obnoviteljica našega življenjskega soka, čuvajka naših duš, ki si nas navdahnila z lepoto, dojilja našega detinjstva, pribrežališe naših grehov, odrešenica naših zmot, priateljica naših ljubezni, tolažnica naših boli, hiša našega trajnega početka . . . naj bodo Tvoja Imena v enem samem na vekomaj hvaljena, o materinska zemlja naša jugoslovanska!

*

Zemlja naša jugoslovanska, katera si pod Nebesi, pridi k nam Tvoje kraljestvo . . .

Naj se vrne Tvoje kraljestvo, naj pride in naj bo jutri, kot je bilo včeraj . . . Naj pride Tvoje kraljestvo za ceno našega življenja, ki je posvečeno njegovi moči in njegovi veličini, in naj spet najdemo, uklonivši se Tvojim pozabljenim zakonom, ono pokornost, ki ovekovečuje pleme z rodotrostjo žita, veseljem vinske trte in krepkostjo žezeza.

*

Zemlja naša jugoslovanska, katera si pod Nebesi, zgodi se Tvoja volja, na Tebi sami kakor v Nebesih . . .

Zgodi se Tvoja volja z vsem našim združenim hotenjem, ki Ti ga posvečujemo! . . . Zgodi se za naše odrešenje Tvoja življenjska volja, katero nam narekujejo naši gozdovi, naše reke in naša gorovja, naše ravnine, polne zlatega klasja, naša brda, obtežena z zrelim sadjem, naši pašniki, naše vinske gorice in prah naših mrtvecev, ki ga dvigamo pri vsakem svojem koraku!

*

Zemlja naša jugoslovanska, katera si pod Nebesi, daj nam danes naš vsakdanji kruh . . .

Daj nam danes naš vsakdanji kruh za naše starce in našo deco, naš kruh, ki nam ga grabijo, tuje roke in usta, kruh naših polj, naših skedenjev, naših mlinov in omar, kruh našega tisočletnega ob-

hajila pri Tvoji sveti mizi — naš dušni in naš telesni kruh . . .

*

Zemlja naša jugoslovanska, katera si pod Nebesi, odpusti nam naše dolge, da tudi mi odpustimo vsem Tvojim dolžnikom . . .

Odpusti nam, da smo Te pozabili, utajili in se Ti odpovedali, da smo Te predali zasmehovanju in sramotenu, da smo Te pustili brez obrambe napram roganju ubogih v duhu in v srcu, da Te nismo slavili, ko so Te napadali . . . In odpusti nam, da nismo s trdno pestjo zdrobili ust, ki so govorile klevete proti Tvoji slavi in Tvojim krepostim.

*

Zemlja naša jugoslovanska, katera si pod Nebesi, ne vpelji nas v skušnjavo . . .

Ne pusti nas dalje časa podlegati skušnjavi, da smo Ti nezvesti, da pozabljamo Tvojo resno lepoto, da zaničujemo Tvojo skromno ljubkost, da zametujemo Tvoje pametno bogastvo. Reši nas skušnjave, da bi Te ne ljubili z edino in ljubo sumno ljubeznijo med vsemi onimi zemljami, katerim ne pripadamo in ki niso naše, oj naša edina majka!

*

Zemlja naša jugoslovanska, katera si pod Nebesi, reši nas zlega . . .

Z nebeško močjo naših skromnih kreposti ozdravi nas brezbrinosti, ki sega do vira Življenja . . . Reši nas brezbrinosti, ki nas strmoglavlja v čase, v katerih bi naš okrnjeni rod poginil v zmagoslavnih vzklikih in mrtvaških krikih valov narodov, katerih življenjsko in zavojevalno veselje bi brezmejno narastlo, ako bi vedeli, kako okusen plen bi jim Ti bila oni dan, ko bi njih premoč strla našo tedanje slabost!

*

Zemlja naša jugoslovanska, katera si pod Nebesi, posvečeno budi Tvoje ime, pridi k nam Tvoje kraljestvo, zgodi se Tvoja volja na Tebi sami kot v Nebesih . . . Daj nam danes naš vsakdanji kruh. Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo Tvojim dolžnikom. In ne vpelji nas v skušnjavo, temveč reši nas vsega zlega. Amen.

Šenju stali ob strani, ki se niso z nami veselili našega prerojenja in niso pozdravljali svoje nove države z navdušenimi vzklikami. Ti, ki so takrat stali ob strani, ni jih bilo mnogo, so kovali črne naklepe in kaj kmalu so započeli s svojim umazanim rovarenjem proti edinstvu naroda in celo proti državi. Nobeno sredstvo jim ni bilo prepodlo, nobeden način preumazan, samo da so zavajali in razdvajali narod. Od posameznika do posameznika so širili ideje separatizma, kverulantstva in sabotaže vsega pozitivnega, samo da so zaustavljali mogočni val jugoslovanske ideje. Sejali so dvojne, prorokovali neuspehe in pripravljali tla separatizmu. Najboljše njihovo orožje so bile stranke, ki so v polni meri izvrševali nakane teh sovražnikov naše skupne domovine.

To so bili začetki, ki so obrodili mogočen sad, in že v prvi parlamentarni dobi so se v

Današnji številki prilagamo čekovne položnice za nakazilo naročnine. Celotna naročnina znaša Din 40 — in je plačljiva tudi v obrokih po Din 20 — in Din 10 —. Vse čitatelje, ki smo jih poslali prve številke brezplačno na ogled, vabimo, da se uvrstijo med naše stalne naročnike, razširjajo krog naših prijateljev in s tem krepijo naš pokret!

večji ali manjši meri pojavljali sovražniki jugoslovanstva, ki so bili obenem največji poborniki separatističnih stremljenj. Idealni Jugoslovani so s težkim srcem opazovali to gajo. Ona radost, oni zanos in prekipevajoča mladost, ki je dičila ideje jugoslovanstva ob propasti črnožoltega cesarstva, ko nam je bila ravno ta ideja glasnica in propovednica naše svobode, je polagoma zatemnila. Valovi separatizma so ji žugali s spodrinjenjem, kajti v resnicu se je umikalo jugoslovanstvo od najširih plasti našega naroda, a ostalo je trdno usidrano v srčih onih idealnih nacionalnih borcev, ki so tudi že pred vojno in med vojno bili pripravljeni žrtvovati vse za idejo jugoslovanstva.

Kako pa je mogoče, da je oni mogočni val, ki je navdušil stotisoč ob preobratu, pojeman in izgubljal mase? Odgovor je lahek.

Vse tiste mase množice, ki so navdušeno vzklikale l. 1918. »Živila Jugoslavija«, so bile pritegnjene le vsled momentanega navdušenja. Veselile so se konca vojne in kot simbol tega konca je bila nova država:

Jugoslavija

V vseh teh množicah ni bilo jugoslovanstvo ukoreninjeno, ni jim bilo privzgojeno, in oni, ki so bili najbolj glasni ob dnevi našega osvobojenja, ne bi par mesecev, ali celo par tednov pred tem dogodkom za to idejo niti s prstom mignili. Jugoslovanstvo ni zrastlo z njimi, niso ga poznali, v bistvu jim je bilo povsem tuje, dasi so ga trenutno pozdravljali. Kako naj se potem taka množica ubrani lažnim mislim in vsiljivim idejam sovražnikov našega edinstva, ki so komaj čakali, da se poleže prvo navdušenje, da začno s svojim podlim razdiralnim delom?

Kako naj brani idejo oni, ki v njej ni podkovan?

Množica se ni mogla ubraniti neprestanim nastopom separatističnih propagatorjev, ki so imeli vendo pripravljen poln koš lažnjivih argumentov za pobijanje ideje naše skupnosti, našega bratstva in našega edinstva. Separativizem je dobival na terenu in polagoma je zavzemal že mogočne dimenzije . . .

»Deli in vladaj!« je bilo avstrijakantsko načelo teh propagatorjev in lažnjivovnikov slovenskega naroda, ki so kot zvesti avstrijski hlapci sploh tajili svoje slovensko poreklo, a so se v naši svobodni državi proglašili za rešitelje slovenstva, ki v tej državi sploh nikoli ogroženo ni bilo.

Znane so vsem posledice te gonje. Spoznali smo kvarnost takega zapeljevanja in zavjanjanja našega naroda. Vsi iskreni nacionali-

Na delo!

V zadnjem času se čedalje bolj pojavlja potreba po resni vzgoji jugoslovanstva, ki bi moral prodreti med najširše plasti naroda. Ne bomo rekli, da jugoslovanske nacionalne ideje med narodom ni, pač pa mora vsak objektiven opazovalec našega ljudstva priznati, da je ta ideja precej zamrla, odnosno, da je bila od gotovih strani uspavana. Zakaj?

Preletimo dobo glavnih dogodkov od osvobojenja do danes.

Visoko je zapljal prapor jugoslovanstva ob polomu Avstrije l. 1918. Ideja, ki je skozi dolga leta živila le v srcih najboljših sinov našega naroda, ki je bila preganjana in tlačena po najpodlejših hlapcih avstrijskega režima, je takrat sprostena privrela na dan, polna zanosa, svežine in mladostne moči in v najkrajšem času objela skoraj ves naš narod. Bilo jih je namreč nekaj, ki so ob tem navdu-

sti vemo, da je obstoj Slovencev osiguran edinole v mogočni edinstveni Jugoslaviji in zato je dolžnost nas vseh, da gremo na delo.

Še danes se tajno širi propaganda proti jugoslovanstvu, uporablja se najrazličnejši argumenti, govori se o ogroženem slovenstvu in širijo se za pametnega človeka naravnost bedaste govorice, ki vse škodujejo državi in nam samim.

In mi!

Vedno smo bili pripravljeni žrtvovati vse za jugoslovansko idejo in priznati moramo, da smo mnogo zamudili. Velika krivda zadele nas same, ker smo dopuščali, da se je tako bohotno razširjala škodljiva ideja med našim narodom. Imeli smo sicer po vojni odlične borce za jugoslovansko idejo, ki so nadeli vse, da bi zaustavili škodljivi val. Imeli so tudi prav dobre sodelavce, a mnogi so se pridruževali nacionalnemu pokretu iz nečistih namenov. — Ni ideja vse, delo, edino delo bo obrodilo sad.

Zato se oprimimo sedaj resnega dela. — Prepojeni z duhom najčistejšega jugoslovanstva stopimo kot apostoli najsvetejše ideje med narod, poučimo ga o zmotah, ki je vanje zašel, poučimo ga o slabih namenih krivih prerokov, ki koketirajo z inozemstvom in z vsemi sovražniki naše države — sejmo seme

jugoslovanstva v srca naših sonarodnjakov, utrjujmo jih, da bodo postali trdni temelji naške skupne domovine, ki jih ne bodo mogle omajati lažnjive besede krivih prerokov. Od človeka do človeka širimo našo besedo. Vsa-kega posameznika vzgajajmo, ne z ukazom, ne s pritiskom, marveč s prepričevalno besedo, da bomo vzgojili rod, na katerega bomo lahko ponosni. Trdno naj bodo podkovane množice o ideji edinstva vsega jugoslovenskega naroda, da bodo zmožne braniti to idejo napram vsem njenim sovražnikom in bodo vedno pripravljeni stopiti na branik edinstva naše skupne domovine.

Ko bomo vzgojili širše plasti našega naroda, ki bodo prepojene z idejo jugoslovanstva in bodo nosile idejo v svojih dušah, ko bomo vzgojili trdne borce in brezkompromisne zagovornike edinstva, idealne in požrtvalne Jugoslovane, tedaj bomo popravili ono, kar smo zamudili v prvih letih naše svobodne Jugoslavije, a obenem uničili črne naklepe onih, ki so l. 1918. stali ob strani in niso delili navdušenja z nami. Ko bodo ti ljudje spoznali, da ni zanje več terena med našim narodom, ko bodo naše narodne množice vzgojene v prave Jugoslovane res iz popolnega prepričanja in iskreno vzklikale »Živelja Jugoslavija«, tedaj bo dosežen naš cilj.

Mussolinijansko bodalo v hrbet Balkana

V dvorani kina Diana v Tirani je padla sodba; ob njeni krutosti se je zdrznil ves svet. Na zatožni klopi je sedelo 49 odličnih albanskih nacionalistov, starih borcev za svobodo in neodvisnost tega malega naroda, elita albanskih intelektualcev, izošlanih v velikih centrih zapadne kulture. Obtoženi so bili veleizdaje in zarote, katere smoter bi bil strmoglaviti sedanji režim in ga zamenjati s takim, ki ne bi bil samo valpet Mussolinijevga Rima. Zamah proti njihovim glavam naj bi strl zadnje sledove one svobode, katere tekom vekov niso mogli odvzeti Skipetarom niti papeži niti doži niti sultani.

»Prevratni« pokret, kakor so ga nazivali v Tirani, je v resnici samo obupen odpor nacionalne Albanije proti italijanskemu prodiranju. Mussolini je svoj čas naglasil, da so italijanske težnje za ekspanzijo lahko obrnjene edino proti vzhodu, in fašistična Italija hodi v izvajjanju tega gesla točno svojo začrtano pot. Ona stremi, da bi postala absoluten gospodar Jadranskega morja, njegove zahodne in vzhodne obale, preko katerih bi se potem približala ostvaritvi svojih velikih imperialističnih sanj, osvojitve vsega Balkana. Albanija je ena najvažnejših etap na tej osvojevalni poti, zato ni šedil Rim ljudi, posebno pa ne denarja, kadar se je šlo za izgraditev te trdnjave italijanizma na Balkanu. Ko je leta 1924. Ahmed Zogu vrgel s ponesrečene revolucije svojega prednika Fan Nolija in vpostavil svoj autoritaren režim, je bil Rim takoj ob njejovi strani.

Nova državna forma, ki je sledila, pa je v svoji rimski izdaji naletela na ogoren odpor katoliških plemen, zbranih okoli Fan Nolija. Izgledalo je, da novi režim ne bo mogel sam brzdati upora, zato je zahteval še tesnejše vezi s svojim prekomorskim zaveznikom in jih tudi vpostavil na račun svoje svobode.

Tiranski pakt in vojna konvencija sta priklenila Albanijo na milost in nemilost Italije, med tem ko so razna posojila, ki jih je italijanska vlast pod čudnimi pogoji posodila svoji zaveznicu, slednji tudi gospodarsko popolnoma zvezala roke. Z oslonom na državno oblast in z obilnimi materialnimi sredstvi si je Italija počasi priborila tako nadrejen položaj v Albaniji, da obstaja albanska samostojnost še samo na papirju in se v resnici njen razmerje do sosedne na zahodni strani Jadranskega morja prav nič ne razlikuje od onega med Indijo in Anglijo ter Alžirom in Francijo. Beseda Rima je merodajna v albanski vojski, gospodarstvu in upravi.

V političnem oziru je delovanje Italije v Albaniji več kot čuječe. Ona budno pazi nad vsem, kar se v Albaniji dela in dogaja. Vse važnejše politične odločitve morajo imeti svoj pristanek iz

Rima in navodila za to daje neposredno predstavnik Rima v Tirani.

Gospodarska penetracija je pa še mnogo močnejša kot politična. Albanska emisijska banka ima svojega guvernerja postavljenega z dekreтом iz Rima in družbu za gospodarski razvoj Albanije »Svea« je tudi izključno v italijanskih rokah. Vse dobave se vrše iz Italije, vsa javna dela na račun Italije, trgovina gre preko italijanske narodne banke in 60% celokupnega albanskega prometa je usmerjenega v Italijo. Sicer je »Svea« pričela zadnja leta izvajati obširen program javnih del, izgradila je ceste, mostove in pristanišča. Toda Albania rabi ceste, da svoja raztresena plemena približa političnemu in gospodarskemu centru Tirani. Italiji pa to ni mnogo mar, ona vidi v teh skalovitih krajinah samo mostišče za pohod proti Balkanu, zato gradi strategične ceste proti zapadni meji, pristanišča za izkrcavanje svojih čet in vežba albansko armado za svojo predstražo na vzhodni obali Jadrana.

Ali je potem čudno, da je nastal tudi v teh albanskih množicah, ki so od nekdaj bile uporniske in anarchistične in v katerih skalovita gnezda ni nikdar mogla seči niti turška roka, upor proti tujcu, ki vedno bolj privija svoj jarem. Že lansko leto so streljali pred dunajsko opero opozorili svet, da razmere v Albaniji niso take, kakor so jih skušali tam naslikati in da je še vedno dovolj ljudi, ki so pripravljeni žrtvovati svoje življenje, da se že enkrat reši Kalvarija tega bednega naroda. Tedaj se je reklo, da so to emigranti, brezdomovinci, ki nimajo pravice govoriti in delati v imenu albanskega naroda. Sedaj je pa isti proces zašel med neuko in primitivno albansko ljudstvo, zbudila se je v teh množicah nacionalna zavest in tajna in podzemeljska borba je začela delati skrbni kralj Zogu in od njega podpiranemu režimu, posebno ko je opazil, kako na nasprotno stran prehaja po vrsti vsa duševna elita naroda.

Tedaj so sklenili ljudje, ki danes vedrijo in oblačijo tam preko skadrskega jezera, obračunati s tem nevarnim pokretom. V to svrhu se je režim poslužil agenta provokaterja Irisa Kucija, ki je spadal v ožji krog vladnih konfidentov in ki je že pri prevratu Ahmeda Zoguja igral uplivno vlogo. Na njegovo ovadbo je vlada pozaprila preko 200 najodličnejših albanskih državljanov, češ da so se zarotili na življenje in smrt proti kralju in njegovi vladavini. Med obtoženci se je nahajal bivši župan mesta Valone, podpredsednik državnega sveta, cela vrsta sodnikov, zdravnikov, advokatov in javnih delavcev, ki so čakali, da pade po terminologiji naših sosedov na njihove glave »neizprosn meč fašistične pravice«. Tudi proces proti njim je bil verna kopija fašističnega izjemnega tribunala v Rimu. Režimski Albanci so se pokazali v tem oziaru za vzorne učence svojih »velikih učiteljev«.

Predsednik sodišča je strahoval zagovornike in jim odrekal besedo, obtožence so s torturo silili k izjavam, ki so jih pozneje pri razpravi preklicevali. Od njih predlagane priče često niso bile zaslišane in cela uprizoritev je napravila utis že v naprej urejene zadeve. Zato odsodba na vešala in okove ni mogla presenetiti. Zakaj bi režim izpustil redko priliko, da končno obračuna z borci, ki jim je bilo že dovolj hlapčevske politike?

Toda krvava komedija v kinu Diana v Tirani verjetno ne bo zaustavila bobnečega plaza. Odsoda je izvzvala po vsej Albaniji vihar ogorčenja in miriditska gorska pleme groze z borbo do skrajnosti. Položaj je temen in konec nejasen in negotov. Na eni strani se pač nahaja silna moč s puškami, bajoneti in ogromnim aparatom, na drugi strani je pa skoraj ves albanski narod. Zato bo boj še dolg in še marsikatera puška bo počila v alianskih klancih.

— Spectator —

Za socialne pravice

Socialno vprašanje je danes eno najvažnejših in najbolj perečih vprašanj, ki povzroča velike skrbi in težave ne le posameznikom, pač pa tudi korporacijam, občinam, banovinam in državi. Vsi smo poklicani, da svetujemo, da iščemo način izhoda iz gospodarske zagate, v katero je zabredel ves svet.

Obžalovanja vredno je, da vidijo nekateri ljudje sedanjo gospodarsko krizo samo v naši državi in delajo ob vsaki priliki neutemeljene opazke proti upravi in državi. Osobito so to ljudje starejšega kova, ki se ne morejo vživeti v sedanje razmere in še vedno zdihujejo po pokojni Avstriji. Nikakor ne morejo pozabiti onega blagostanja, lepih časov, onih mastnih zaslukov, ki jih jim je nudila bivša država. In takih nezadovoljnežev, kratkovidnežev imamo med Slovenci in Hrvati na žalost prav veliko. Ti ljudje so najmanj prežeti z nacionalnim duhom, manjka jim narodne zavednosti, ker ne pomislijo, da je bivša država sistematično zatirala slovenske narode in — dasi je vojna zahtevala mnogo človeških žrtev, vendar se moramo ravno tej zahvaliti, da imamo danes svojo lastno državo, v kateri ni nikake nevarnosti, da bi se naš narod potujčil.

Način, kako so postopali Nemci in Italijani z nami, je dovolj znan. Še pred 14 leti je nemški duh prevladoval in segal v center Slovenije. Bili smo zapisani smrti. Kar se pa tiče jadikovanja o slabih gospodarskih razmerah, naj bi taki nezadovoljnežev pogledali, kako je v drugih sosednjih in daljnih državah. Pogledali naj bi v Italijo, Nemčijo, Avstrijo, Bolgarijo, Madžarsko, Ameriko i. dr. »V Jugoslaviji je raj v primeri z razmerami, ki vladajo v Italiji in Nemčiji« — je reklo neki emigrant. O tem imamo tudi dovolj dokazov, saj je splošno znano, da naši bratje onostran meje, ki so bili pred 10. leti še premožni in veliki posestniki, nimajo danes drugega kakor golo, a še to ogroženo — življenje!

Mnogo se da pri nas z luhoto zboljšati.

Kakor sem že uvodoma rekel, iskati moramo način, da položaj in razmere zboljšamo. Dovoljujem si navesti primer, ki se ga mora upoštrevati, da se vsaj delno ublaži brezposelnost, in ako se bedo vsi taki primeri uvaževali, bomo v kratkem času doživeli zopet one blažene in zlate čase, ki smo jih imeli pred vojno tudi v drugih državah in ne samo v Avstriji!

Kolikor se spominjam, so morale pred vojno skoraj v vseh državah podati državne uradnice ostavko na državno službo, ako so se omožile! In to je bilo v tistih časih, ko se je človek tako rekoč igral s službami. Bilo je služb, kolikor si jih hotel in izbira, kakršno si hotel. Ako je tedaj morala državna uradnica v takih blaženih časih podati ostavko na državno službo, bi moral to tem bolj veljati danes, ko je vendar tako velika brezposelnost in pomanjkanje dela. Današnje delo in zaslužek nikakor nista pravijočo odmerjena in velikansku številu brezposelnih se godi huda krivica. Imaš n. pr. nešteto družin, v katerih služijo vsi člani: gospodar, otroci in žena; dočim imaš na drugi strani veččlanske družine, pri katerih ne dela in ne zasluži niti en član. Izgovor, da mora služiti tudi žena, ker mož premalo zasluži, danes v tej krizi dela — ne drži! Delo naj bo pravijočo razdeljeno. Ako dela in zasluži gospodar, ni treba, da odjeda kruh drugemu potrebnemu še žena! Po-

Z obhodov

Akademski „Pohod“

NAŠI POGLEDI V PRETEKLOST IN
BODOČNOST.

Malo čudno je sicer, da moramo tudi mi mladi pričeti z obtoževanjem sedanjosti in upajenju na boljšo bodočnost. Ta nam nudi vsaj malo tolažbe in nam daje pogum na nadaljnjo borbo. Toda, kar je, ne moremo kot odkriti omladinci zatajiti, ampak moramo pogumno povedati resnico vsemu v obraz, čeprav je trda in za nas Jugoslovane porazna: priznati moramo, da je jugoslovenstvo danes na taki odločilni točki, kot še nikdar v svojem razvoju ni bilo. Prišel je oni kritični moment, ki nastopi v vsakem gibanju mas v trenutku, ko pride do iztreznenja, normaliziranja razmer, v kratkem: ko udari človeku gola realnost v obraz. Po prvotnem navdušenju je prišel hladni črek, pod katerim so se vse prej državotvorne in enotne skupine razkrapile v nešteto frakcijo.

Ustvariti državo ni istovetno z vladati državo. Drugo je mnogo teže, opasnejše, zahteva vsak dan nove načine, prilagoditev novim razmeram in zahtevam. Prvo so berci za jugoslovenstvo v precejšnji meri dosegli: ustvarili so temelje bodoče Velike Jugoslavije, ki jo brezkompromisno zahtevamo in katero bomo v svojem življenju dograjevali, da dovršimo kot idejni nasledniki pravih Jugoslovanov njihovo delo.

Ustvarjena je bila država, zgrajena z milijoni najtežjih žrtev svojih ustvariteljev. A tu pride prekret.

Ko so namreč razni ljudje in razne frakcije uvidele, da obeta jugoslovanska ideja v kratkem dozoreti, so pristopili k četam borcev in z ramo ob rami z njimi so se borili za njeno realiziranje. Ne bom tu obtoževal, da so to napravili iz raznih egoističnih ozirov, kajti nemogoče mi je misliti, da je bila vse ono navdušenje leta 1918. le narejeno. V tistih dneh je prekipevala narodu duša in to je bilo pristno, čeprav v afektu in morda nerazsodno.

Da je bila tu precejšnja doza afekta, nam kažejo naslednji dnevi, ko je nastopilo iztreznenje, posebno pa to poudarjajo današnji časi.

Kot običajno pri vseh sličnih pokretih, tako se je zgodilo tudi tu. Stari politiki so potisnili mlade idealiste na stran, zdobili njihove sile in pričeli vladati po svojih starih načelih in navadah, ne vzemajoč v obzir, da zahtevajo novi časi nove načine in sisteme.

Priznati moramo, da v onem času ni bilo med mladimi, s staro politiko še nezastrupljenimi boriči, nikogar, ali pa prav malo takih, ki bi lahko sprejeli odgovorna mesta in na njih vztrajali. A s tem še ni rečeno, da so morali stari politiki, ki so vsled tega upravičeno zavzeli svoja mesta, poškvariti in spraviti na njihove stare poti mlada pokolenja, ki so sledila; zastrupiti jih s svojim starim načinom politične borbe, ampak njihova sveta dolžnost je bila, dati vsemu življenju v državi nov temp, odgovarjajoč novemu času in novim razmeram. Stvoriti je bilo treba zavest enotnosti in enakopravnosti, ne pa baš nasprotno.

Nepravilnosti v načinu politične borbe, vzgajanju mladine, ki je bila prepričena raznim strankarskim vplivom, zapostavljanje nekaterih delov naroda (vsaj navidezno, deloma tudi v praksi; ako

je bila na krmilu srbsko-slovenska koalicija, so bili vedno zapostaljeni Hrvatje, v drugem slučaju zoper Slovence), vse to je vzbudilo v ljudstvu kali razdora in nezaupanja v novo državo. Politiki niso tega opazili ali morda tudi niso hoteli, s svojim vedenjem in delovanjem so ta razdiralni proces samo pospeševali.

Omladina ni bila slepa. Ona je vse to videla, a bila je brez moči. V njenih vrstah ni bilo več one enotnosti kot je bila pred Ujedinjenjem, ko je videla, vsa, od prvega do zadnjega svojega člena, pred seboj samo en smoter: **UJEDINENJE**. Sedaj je bila razcepjena, njene sile so bile porazdeljene, deloma celo nasprotuječe druga drugi. Samo peščica omladincev je vodila borbo na nož za svoje stare ideale, ne plašč se ničesar. Ta borba, najopasnejša od vseh preizkušenj, je pokazala, da imamo tudi mi, čeprav malo, pa vsaj nekaj enih omladincev, poštenih, nepristranskih, ki znajo tudi v najhujših trenutkih in vkljub vsem varljivim obljubam ostati čisti nacionalisti, ne pa postati sužnji raznih osebnosti in strank. Edino tej omladini, ki je to borbo uspešno izvojevala in ostala stanovitna na svoji poti, priznavamo, da je s pravim in čistim srečem prestopila prag novega razdobia, ki nam ga je otvorilo Nj. Veličanstvo kralj s svojim manifestom.

Iz ribarske mreže na Ljubljani pod tromostjem

—lj Lunia mrk samo za Nemce. — Ljubljani prirode smo imeli v noči od 14. na 15. september imeli priliko opazovati lunin mrk. Dolžnost časopisa je, da ob takih prilikah opozori narod na take redke pojave in mu jih razloži. 16. septembra pa prinese odličen ljubljanski dnevnik, ki se v ostalem čuti kot prvoboritelj za slovenski jezik, predvsem če mu preti nevarnost od juga, sliko in razlagu luninega mrka v nemškem jeziku. Gotovo mislijo ljudje okoli dotičnega dnevnika, da je Bog ustvaril tak nebesni pojav samo za ljubljansko nemškutarijo.

—lj Gesellschaft mit beschränkter Haftung. Znano je, da mi Ljubljanci že od nekdaj ljubljimo umetnost. Zato kaj radi postavljamo umetniške kipe in spomenike svojim slavnim prednikom. Ne dolgo od tega smo z veliko slavnostjo odkrili enega najlepših spomenikov najvrednejšemu Jugoslovancu. Pred mestno hišo se klanjam svojemu prvemu kralju Osvoboditelju. Ponosni smo na ta simbol naše svobode. Toda kot nalači ti ravno nasproti spomenika bije v obraz nemško podjetje z električnimi potrebščinami. Blesteči napis »Elektra, G. m. b. H., Bregenz« se pred spomenikom kaj dobro poda. Gospodarska zaslužjenost se roga naši svobodi.

—lj Možganski defekti. Ta teden, nekoč okoli polnoči, je bila prilika doživeti v ljubljanski kasarni Union naslednjo dogedivščino: Okoli mize sedi družba Slovencev, izobraženih seveda, vsi odlični rodoljubi, ki pa se sporazumevajo med sabo v italijanskem jeziku. Za dve ali tri mize naprej pa se zabava družba ravno tako imenitnih Slovencev, ta pa po nemško. Tisti od prve mize se začnijo krohotajo tja čez nemško govoreče, češ: »Glej jih, nemškutarje, mlačneže, izdajalce! Ce bi jaz odločal, to bi jih pokazal!« In tako naprej, ti v italijanskem, oni v nemškem jeziku. Pri tisti

Gospodje poslanci, senatorji in ministri! To so krivice, ki vpijejo do neba. Obračamo se do vas, da to čimprej uredite.

Se nekje drugje je vzrok, da imamo toliko brezposelnih. Temu so krivi stari uradniki, ki so dosegli polno službeno dobo, tedaj zreli za pokoj, a se ne umaknejo lačnim in brezposelnim! Tako vidiš n. pr. po državnih in drugih uradnih ljudi, ki imajo po 36 do 40 let službe. Gospodje, zahvalite Boga, da vam je dal srečo in zdravje, da ste dočakali polno službeno dobo za pokojnino in umaknite se mlajšim močem, ki naj prinesejo nove sile, nove ideje ter jim s tem nudite priliko za zasluzek.

Pozdravljen »Pohod!« Ze iz prve številke sem ugotovil, da se boš zavzel za tlačene in zapišcene, da nas boš ščitil pred krvoseši, zato si nam ljub in drag, obljudljamo ti svojo pomoč, ker hočemo in zahtevamo od svojega naroda poleg zvestobe do kralja in domovine tudi pravico in poštenje!

S tem programom ti je zagotovljeno dolgo življenje!

priliki je mogel človek izmeriti jasnost v orientaciji i enih i drugih.

—lj Ostanki suženjstva. Mnogo imamo še ostankov, ki pričajo, kako so bili naši predniki patriotični. Ne le, da skrivajo nekateri še danes slike Franca Jožefa, Karla, Zite i. dr., pač pa so še javni napisi, ki bi jih bilo treba že zdavnaj odstraniti. — Na Marijinem trgu imamo tromostovje, ki meni — odkrito povedano — prav nič ne ugaja. Posebno pa mi ne ugaja to, da stoji še danes po 14 letih osvobojenja na srednjem — starem mostu še vedno napis v velikih črkah: Archiduci Francisco Carlo MDCCXLII. — Civilis. — Proč s takimi spakedrankami, proč, kar spominja na one, ki so naš narod zaslužjevali in uničevali! Proč z raznimi Josephi, Ferdinandi, Francisci, Caroli itd. Tudi na Zaloški cesti sem opazil tako »spominisko« ploščo, ki dela sramoto slovenskemu narodu!

—lj Dvojezični jedilni listi so bili v modi pod črno-zolto zastavo, ne spodbobi pa se na ta način kazati svoje hlapčevstvo pred tujcem v svoji lastni državi. Take jedilne liste ima v rabi neka ljubljanska na novo otvorjena okrepčevalnica. — Kadar bodo Slovencu v nemški restavraciji v Celovecu na razpolago jedilni listi v slovenščini, takrat bomo tudi mi molčali.

Maribor

PRESELJEVANJE UCITELJSTVA.

§ 97. zakona o narodnih šolah določa, da se izvršijo premestitve učiteljstva samo koncem šol. leta.

§ 98. istega zakona določa, da morajo banske uprave predložiti ministrstvu prosvete svoje predloge o premestitvah učiteljstva do 5. julija vsakega leta.

§ 99. dočoča, da mora razpored biti gotov do 15. avgusta, a premeščeni učitelji morajo biti v novih krajih najkasneje do 25. avgusta.

—m Shod narodnega delavstva v Mariboru se vrši v nedeljo 25. t. m. ob pol 10. uri dopoldne na verandi hotela Union. Pridite vsemi!

—m Mariborska mreža. Še danes se čuje po mariborskih ulicah več nemščine kot slovenščine tako, da človek ne ve, ali je v Mariboru ali v Gracu. — Najžalostnejše pa je to, da otroci, ki gredo iz šole, nemškutarijo. Po gostilnah in trgovinah pozdravljajo najprej nemški, potem šele slovenski. Pripetil se je primer, da je šel neki Slovenc prosit za delo k znanemu tukajnjemu tovarnarju, pa ga ni hotel vzeti v službo samo radi tega, ker ne zna nemški. Čuje, v jugoslovanskem Mariboru ne more dobiti delavec službe, ako ne zna nemški in to radi tega, ker imajo mojstra tujca, ki je naš kruh, ne čuti pa potrebe, natičiti se našega jezika. Na drugi strani pa preganajo ti privandraci naše delavstvo, tako da se človek vprašuje, kako je mogoče, da delavstvo mirno prenaša vse to. Vzrok tem razmeram je pomanjkanje samozavesti. V nas ni tistega narodnega ponosa, ki diči druge narode. Mi gremo okrog teh ljudi z rokavicami, mesto da bi jim povedali, da smo mi gospodarji v tej državi ter da so minuli časi, ko smo jim bili Win. Hunde. Treba je brezobjektovno nastopiti, ako hočemo, da nas bodo spoštovali. Lahko bi vam navedel še mnogo, mnogo takih primorov, toda za enkrat naj zadostuje to.

—m Zavednost inteligence. Avstrijančina še močno straši v vrstah naše inteligence. Pritojujejo se, če Nemci še vedno označujejo naše kraje z nemškimi popačenkami. Ta očitek pa Nemci lahko utemeljeno zavrnejo, če lahko brez posebnega truda dokažejo, da naši inteligenți, ki zavzemajo odlična mesta v javnosti, sami rabijo nemška imena. — Na Koroškem najdete v neki planinski koči v knjigi za obiskovalce sledeče vpise zavednih Slovencev: ing. X. Y. Laibach — Seeland (Ljubljana — Jezersko) SPD; Erster Staatsanwalt Dr. X. Y. SPD; Landesgerichtsrat X. Y. SPD; X. Y. Maria Rast bei Marburg SPD; X. Y. Lehrer, SPD; Dr. X. Y. SPD, Rechberg); Dr. X. Y. Laibach, wohin: Vellach (kar pomeni bržkone Bela); X. Y. SPD Pettau. — Naša inteligence se naj zato navadi in to baš na Koroškem vpisovati svoj poček in bivališče po slovensko. Kaj naj porečejo naši rojaki na Koroškem?!

Trbovlje

»Malenkosti.« V nedeljo, 4. septembra t. l. je bila Ljubljana slavnostno razpoložena. Jaz sem bil slabe volje. Opazil sem več »malenkosti«. — Spreved narodnih noč. Na pločnikih ob ulicah mnogo občinstva. Firbec prodaja. Samo to. Topline ni nič. Greda mimo Korošci in Primorci — led. Gre edina

zastopnica naših maloštevilnih a žilavih bratov Lužiških Srbov — led; gredò glasni in navdušeni Čehi — v občinstvu led. In tako naprej. Sam firbec in hladnost. Potem pa ni čudno, če so se Čehi pritoževali nad hladnim sprejemom in ga porazno primerjali s sprejemi Jugoslovencev na Češkem. — Po poldne. Sprevod strelcev. Iz srca mi je planilo spoštljivo navdušenje ob pogledu na naše stasite komite z juga; koleno se mi je skoraj upognilo pred svetimi njihovimi zastavami. Krepki Šumadinci so vzlikali »Živeli braća Slovenci!« Odziv iz špalirja firbecv minimalen. Tako sem občutil hladnost te »narodne« Ljubljane, da bi oklofutal okolu stojec, ki so me gledali z vso radovednostjo, ker sem na pozdrav bratov Šumadincev glasno odzdravil. — Pred univerzo je bila rapalska plošča okrašena s cvetjem v spomin bazoviškem junakom. Popoldne sem videl fanta, ki je prišel pri plošči svečo. — Dva dni nato, 6. septembra, ki ga smatramo mi nacionalisti poleg Judenburga in drugih naših Golgot za najsvetejši datum naše zgodovine, ker je to dan, ko so pred dvema letoma Štirje dokazali s svojo mučenisko, a junaško smrtjo moralno silo naše ideje, je vodilni slovenski dnevnik prezrl popolnoma to važno obletnico in je ni omenil niti z eno samo besedico. — Malenkosti!? Eno pa je gotovo: slovenski narod ni narodno dovolj globoko zaveden in tudi ne bo, dokler se ne prične izvajati sistematična in široko zanovana nacionalna vzgoja.

—tr Gospodarski položaj našega rudarskega kraja je obuten. Če je gospodarska kriza drugod občutna, je tu pri nas še bolj. Že pred nastopom gospodarske depresije, se je pri nas »praznovalo«. Danes se »praznuje« približno pol meseca. Poleg tega imamo številne nezaposlene. Zadnje dni je pričela poslovati kuhinja na brezposelne, kjer prejema dnevno hrano 150 ljudi. Sčasoma se bo ta kuhinja razširila, da bodo tudi zaposleni delaveci za majhen denar dobili potrebno hrano. Radi pičlega zaslužka je ta razširitev nujna. Družinski oče s številno družino prinese mesečno okrog 400 Din domov. Nemogoče je razdeliti te borne stotake tako, da bi se mogla lačna družina z njimi preživljati ves mesec. Delavstvo gleda s skrbjo na prihajajočo zimo.

Trčanje

Pa še Radio-Ljubljana! Zadnjič sem čital v tem listu, kako je naša »Kukavica« na velesejmu izvajala nemško in italijansko glasbo. A, da bo slika še jasnejša, naj dodam še to, da smo čuli v ljubljanskem radiu na dan obletnice požiga Narodnega doma v Trstu — čujte: izključno italijansko glasbo... — Mislim, da je to dovolj jasno brez vsakega komentarja in vredno, da se ne pozabil!

J. Ribičič:

Preprečeni izlet

Se preden je zaropotala budilka, sta že prilomastila v sobo obo moja fanta. Vprizorila sta indijanski ples in vpila: »Niti oblačka ni na nebuh! Vstanite!«

Res je bilo jutro prekrasno, celo običajna meglja je manjkala. Godrnjaje sem vstal, da izpolnim obljubo in peljem družino na nedeljski izlet. Peš seveda, kajti denar za vozne listke so pobrale šolnine.

V pol ure smo bili vsi gotovi in kava se je že kadila iz skodelic na mizi. Prvotna slaba volja se je tudi že bila razkadiła. Sedli smo za mizo in družinski zajtrk je šel svojo pot.

Da bo razpoloženje pri zajtrku še svečnejše, zašumi v veži in izpod vežnih vrat smukne običajni časopis. Moj najmanjši skoči v vežo in razdeli nedeljsko izdajo dnevnika. Razdeli ga tako, da dobi vsak čitatelj, kar ga najbolj zanima. Zase in za brata obdrži list, v katerem se nadaljuje junaška zgodba o Tarzanu, sinu opice; sestri da tisti del, ki govorji o samomorih iz nesrečne ljubezni in o ločitvi zakona filmskih div; materi izroči male oglase s stanovanji, ki se oddajajo; meni pa izroči politični del in pa oni, ki našteva premeščenja.

Citamo, se čudimo, zmigujemo z glavami in srkamo kavo. Po pregledu naslovov, ki so skoroda isti kot prošle nedelje, mi obstane-

Z dolen skega kota

Preveliko tovarištvu starih sošolcev. Ko se večkrat ob raznih prilikah snidejo sošolci, se dogovarjajo med seboj o marsičem, kakor n. pr. o gospodarstvu, politiki, prosveti, šolstvu, premestitvah uradništva i. t. d., izmenjajo si razne misli in goreče želje, ter si tudi obljubljajo pomoci v taki meri, ki čestokrat presega vsako tovarištvo. — Znan mi je primer, da se je za neko razpisano mesto potegoval znani nacionalni borec, ki ni popustil niti za las svoje jugoslovanske mescnosti in delovanja takrat, ko so bile strankarske strasti razbesnele do skrajnosti. Ljudje njegovega kova, kakor tudi on sam, so bili deležni najhujšega preganjanja in premestitev na najslabša mesta, a klonil ni. Človek bi upal, da bi v sedanjih dobi dosegel vsaj to, kar dobi vsak drugi. Zgodilo pa se je drugače. Med tovariši, ki se sestajajo, je tudi visoka oseba, ki ima pri poselitvi imenovanega mesta še vedno prevelik vpliv. Ko je tovariš tega gospoda izrazil iskreno željo, naj bi dobil razpisano mesto raje njegov sorodnik in ne priznani nacionalni delavec, mu je bilo takoj mesto zagotovljeno. — Da se izkazuje tovarištvo je prav? Prav pa ni, da stoje na visokih mestih osebe, ki se le preveč predajajo svojim čuvstvom in tovarištvo, pa pri tem pozabljujo, da gre to tovarištvo predaleč. Čas je že, da tudi taki gospodje prenehajo z darovi, ki jih rodil pregoreče tovarištvo na škodo iskrenih in poštenih nacionalnih delavcev. Tako delovanje stvari le škoduje — zato nehajte. Nacionalisti ste — vsaj vaše zunanje lice tako kaže —, če pa je treba pravice za nacionalnega idealista pa pozabljate vse — samo protekcije za tovariše ne!

Rateče

Svečano razvitje naše zastave ob meji. Po zašlugi finančnih stražnikov in orožništva, ter s sodelovanjem našega zavednega obmernega prebivalstva se je 18. t. m. svečano razvila jugoslovenska trobojka na meji ob cesti, ki vozi iz Rateč v Italijo. — Že s prvimi turistovskimi vlakom je prispeio v Rateče številno zavedno prebivalstvo z jesensko sokolsko godbo na čelu. Kmetska konica, narodne noše, zastopnik J. S., gasile in ogromno število ljudi je v sprevodu hitelo na jugoslovenski mejnik. — Na nasprotni strani je bilo zbranih precej Italijanov, finančnih stražnikov, milice, policije in redne vojske. Nasprotna stran je bila za ta dan znatno ojačena. — Po pozdravnem govoru g. dr. Kogojca z Jesenice je domači g. župnik blagoslovil zastavo z rodoljubnim pozdravom. Naša trobojka se je dvignila, godba je zaigrala državno himno, častni oddelek naših vrlih graničar-

jev je dal zastavi pozdrav. Hitro formirana pevski zbor pa je zapel nekaj narodnih pesmi. Zastopnik vojske g. polkovnik Novakovč je imel pomembni govor, govoril pa je tudi zastopnik J. S. g. Hafner. V imenu našega ženstva je izpogovorila g. učiteljica Rabičeva, h koncu pa je govoril še g. župan iz Rateč. — Po proslavni se je razvila domača zavava v prostorih g. Keržarja. — Vsa čast našim vrlim graničarjem, orožnikom in finančnim stražnikom ki so klub svoji težavnji službi pripomogli, da tudi na tej tečki naše meje vihra ponos naše svobode in nedotakljivosti!

Z one strani Karavank

—k Italijanski jezikovni tečaji za koroške železničarje. Generalna direkcija avstrijskih zveznih železnic zahteva na podlagi mednarodnih pogodb, da nastavljeni, ki vozijo vlake preko meje, znajo uradni jezik dotedne države, v katero vlak pelje. Za koroške železničarje bi prišla v poštev slovenski in italijanski jezik. Koroška delavska zbornica je priredila v Št. Vidu, Beljaku in Špitalu tečaje za italijanski jezik, ki so bili zelo dobro obiskani in ki so tudi dobro uspeli, kajti velikostevilni železničarji so izpit iz italijansčine napravili z dobrim uspehom. Nehote se moramo vprašati ali železničarjem, ki vozijo vlake na Jesenice ali preko Drašovgrada in Maribora in ki izvršujejo stalno službo v slovenskem Korotanu, ni treba poznati slovenščine? Po postajah v Rožu in v Podjuni so nastavljeni uradniki in postajenčniki, ki ne razumejo slovenščine, privandraci iz nemškega dela Koroške ali celo iz rajha. Tendenco, ki jo zasledujejo, pa spoznamo iz opombe nekega sprevodnika, ki se je izrazil napram svojemu znancu o potniku iz Jugoslavije, ki ni obvladal popolnoma nemškega jezika: Der windische Hund soll lieber nicht nach Österreich fahren, wenn er nicht deutsch versteht.

—k Poneverba občinskega denarja. V občini Žihpolje je dolga leta županoval ter vodil vse občinske posle, najraje pa blagajno, zagrizen nemškutar »Goritschnig«. Po zadnjih občinskih volitvah, pri katerih so zavedni Slovenci dobili v občini pet odbornikov, so slovenski odborniki zahtevali pri deželnih vladah takojšnjo revizijo občinske blagajne. Revizija je dognala, da je bilo poneverjenih 5005 S (okrog 40.000 Din). Celovsko okrajno sodišče je vrlega in domovini zvestega župana ob sodilo na šest mesecev zapora, klub temu, da je poneverjena vsota z vrednostjo njegovega poselstva zdaleka krita. Zapustiti je moral občinski stolček, katerega je maja meseca zasedel in ga prepustiti manj zagrizenemu nasprotniku Slovenec. Da pa je občutil tudi enkrat domovini zvesti župan in borilec za enotnost Koroške roko pravice, so krivi seveda — »čuši«.

čah. Nas bo petero, lahko nas zapro ob povratku z izleta.«

»Saj ne bo policija dovolila demonstracij!« ugovarja žena.

»Seveda jih ne bo!« prikimam, »Saj, če bi jih dovolila, bi to ne bile demonstracije, temveč manifestacije. Saj v tem tiči pikantnost demonstracij, da je policija proti. Njen odpor takorekoč podžge navdušenje. Boste že videli: Zvečer bodo demonstracije dosegli višek. Veselim se že videti kop co mladih navdušenih obrazov. Saj jih že dolgo nisem!«

»Pa mi, bomo mi kar doma?« se prestraši moj drugi sin.

»Ne!« odgovorim. »Treba, da si tudi vi ogledate to zadevo. Potrebni ste pravega navdušenja bolj kot vsakdanjega kruha. Žoga in sportni skoki in hazena in pink-ponk vas je že itak preveč osvojil.«

»Živio!« zavpijejo vsi trije otroci hkrati. »Če je tako, nam je ljubše, da ostanemo v Ljubljani.«

»Pa naj bo v božjem imenu!« se uda še žena in pospravi jestvine iz nahrbtnikov.

Malo pred osmo poklicem otroke v svojo sobo, se postavim v pozor vojskovodje in pravim:

»Sedaj pojrite k šolski maši. Pomešajte se med višje letnike in vlecite na ušesa. Izvedeti moramo, kje bo zbirališče demonstrantov in po katerih ulicah bodo hodili. Ko to izvemo, si napravimo načrt, kje bo lepše slediti pohod mladine. Če bi v cerkvi nič ne izvedeli — morda je prezgodaj in še ni dolo-

pogled na drobno tiskanem poročilu o dogodkih iz Zadra. Vzamem povečevalno steklo in čitam. Pa izvem, da so v Zadru napadli naš konzulat, začgali našo zastavo, nabili nekaj naših trgovcev in sploh uganjali stvari, ki vpijejo po maščevanju.

»Ljubi moji, danes ne bo nič z izletom!« dem.

Vsej moji družini padejo žličke iz rok in osmero oči strmi vame.

»Kaj se je zgodilo za božjo voljo?« se žena prva zave.

Povem ter nadaljujem:

»To izzivanje kriči po maščevanju. Ni je moči, ki bi mogla preprečiti protidemonstracije. Ljubljana je sedaj polna vroče mladine. Z vsem krajem so se vrnili v mesto mladi fantje s počitnic, polni svežih sil in navdušenja. Komaj čakajo, da dajo duška svojemu razpoloženju in da preizkusijo mišice. Saj so že itak razpaljeni zaradi šolnini! Pa če bi tudi šolnini ne bilo! Mladina je vročekrvna. Ne priznava diplomatskih trikov in potrpljenja ne pozna. Za eno klofuto — dve nazaj. To je njenja vera. Verujte mi, danes bomo imeli protidemonstracije, da nikoli take. Morda že dopoldne!«

»Pa kaj ima naš izlet opraviti s tem!« se čudi žena.

»Seveda imal!« pojasnim. »Prvič bi bilo grdo, da bi jo pobrisali iz Ljubljane ob prilikah, ko je treba pokazati rodoljubje, in drugič, kaj pa vemo: morda bo tako hudo, da bo zvečer prepovedano hoditi po ulicah v gru-

Koroške novice

— k Nemška nestrpnost. Neki slovenski kanonik iz Celovca in slovenski župnik v Rožu (kanonik msgr. Podgorc in župnik dr. Lučovnik iz Šent Janža) sta napravila izlet na celovško kočo. Zapisala sta v spominsko knjigo in pristavila kraj bivališča v slovenskem jeziku. Celovško glasilo Hitlerijancev se nad tem činom škandalizira, opozarja vse te gospode, da se nahajajo na nemškem ozemlju in grozi, da si bo vse te ljudi ob pravem času natančno ogledalo.

— k Volitve v kmečko zbornico. Dne 20. novembra t. l. se vršijo na Koroškem volitve v novo ustanovljeno kmečko zbornico. Dosedaj je zastopal interes kmečkega prebivalstva dež. kulturni svet, ki je bil popolnoma v rokah Kmečke zveze, stranke nemških in nemčurskih »Herrenbaurov« in gozdarskih veleposestnikov. Kulturni svet je dobiwal ogromne subvencije od zvezne in koroške deželne vlade ter s temi podpiral pred vsem svoje agitatorje v slovenskem ozemlju, in z davčnim denarjem sabotiral ter onemogočeval trudapolno delo slovenskih organizacij. Ko je Slovenska prosvetna zveza pričela pred tremi leti z gospodinjskimi tečaji, katere so vodile izvežbane in iz naroda vzrasle mladenke, je takoj pričel na povelje koroškega Heimatbunda in deželne vlade deželnih kulturnih svetov s konkurenčnimi tečaji, vabil slovenska dekleta, nudil ugodnejše pogoje in na nečuven način blatil delo voditeljiv slovenskih tečajev. Od 25 tečajev je priredil 13 samo na slovenskem ozemlju in sicer ravno v tistih krajih in ob istem času, kot so se vršili slovenski tečaji. — V boju za nadoblast v Kmečki zbornici so poslanci Kmečke zveze po sprejemu zakona zahtevali, da ostane v zbornici samo njih zastopnik posojilnic, medtem ko mora odpasti zastopnik kršč. soc. in slovenskih gospodarskih zadrug. Ta poizkus se jim je ponesrečil. Pri pripravah za volitve delajo prišasti te stranke renegatov, Slovencem velike težkoče pri sestavi volilnih imenikov in pri organizaciji volitev. Za koroške Slovence pa bo Kmečka zbornica, kakor tudi okrajni in krajevni odbori, nudili prvič priliko, da bodo sami zastopali interese kmečkega prebivalstva na slovenskem ozemlju, medtem ko so bili dosedaj popolnoma odvisni od zastopstva nasprotnih elementov.

— sec.

čen čas pohoda — če bi tam nič ne izvedeli, pa stopite po maši pred univerzo. Tam bodo gotovo stale gruče mladih ljudi. Stopite med nje in lovite besede. Tako! Nazad če-lon! Marš!«

In moji trije nadebudni so odvihrali po stopnicah, kot da bi jim gorelo za petami.

Vse dopoldne čakam, družinskega naravnaja pa od nikoder. Vrnili so se šele opoldne. Izvedeli pa niso ničesar. V cerkvi so se gruče fantov pogovarjale o dekletih in o žogih, gruče deklet pa o fantih in o filmih, o Zadru pa nobene besede. Mladina je promenirala v gručah po Šelenburgovi in Aleksandrovi, ali moj najmanjši, ki se je tiščal pet vsake gruče, ni čul ničesar o demonstracijah.

»Saj sem vedela!« se je nasmehnila moja žena.

»No, no, le počasi!« ugovarjam. »Sem sicer nekoliko poparjen, ali udam se pa ne. To je še hujše, če ne govore! Z govorjenjem se le izdajo. Izkušnja jih je izučila, zato molče. Le meni verujte, nekaj kujejo naskrivaj. Stvar postaja resna. Popoldne ali proti večeru izbruhne!«

Nič kaj dobre volje pokosimo in po-kosilu ne vemo, kaj bi počeli. Pa me je spet volja igrati vojskovodjo. Razporedim vse tri otroke k oknom, rekoč:

»Tu ponovite za jutrišnje predmete. Okna naj bodo odprta. Kdor prvi začuje kako vpitje od daleč, naj me pokliče!«

Kako razumejo Nemci na Koroškem manjšinsko politiko

II.

Nič ni čudnega, če torej od celovškega škofa na slovenske fare nameščeni duhovniki izvršujejo brez kompromisa od svojega vrovnega cerkvenega poglavarja uvedeno politiko pospešne germanizacije Slovencev v cerkvi. Tudi ti mnogoštivilni privandrani nemški duhovniki večinoma ne znajo slovenski, ali pa obvladajo slovenski jezik le za silo in ga pačijo v govoru do skrajne smešnosti. S tem pa žalijo verski čut slovenskega prebivalstva, ker je ljudstvo pred l. 1914. povsod imelo slovenske duhovnike, ki so spoštovali jezik in običaje svojih faranov — v teh priseljenih nemških duhovnikih pa vidi zgolj eksponente novega ponemčevalnega sistema. Da so nemški duhovniki res eksponenti nemškega Heimatsdiensta, kaže značilna izjava takega nemškega duhovnika — župnika Lampera v Mariji na Zili, ki je zasedel popolnoma slovensko faro našega pesnika Meška, Češ, kaj pošilja Heimatsdienst njemu toliko okrožnic, tičočih se germanizacije — saj on sam ve boljša sredstva in pota, da učinkovito germanizira svojo faro. Ta duhovnik, ki bi moral biti nositelj sprave in ljubezni, še danes usiljuje slovenskim otrokom nemški katekizem in poučuje slovenske otroke krščanski nauki samo v nemščini.

Še veliko slabši je položaj koroških Slovencev na političnem in šolskem polju. Vsa politična uprava na slovenskem Koroškem je angažirana, da Slovence čim hitreje iztrebijo. — Po plebiscitu finansira državna oblast sistematično nakupovanje slovenskih posestev in naseljevanje protestantov iz Nemčije.

Nikjer ni nastavljen uradnik, ki bi s slovenskim ljudstvom čutil in spoštoval to ljudstvo. Zato koroški Slovenci ne najdejo ne pri politični, ne pri sodni oblasti zaščite in pravice. Posebnost koroške manjšinske politike pa so tako zvane utrakovistične šole, ki so zgolj instrument germanizacije Slovencev. To so v bistvu popolnoma nemške šole — samo v prvih mesecih se v prvem razredu uporab-

Nič kaj vesli sedejo otroci vsak k enemu oknu, bulijo v knjige in se delajo, ko da se uče.

Ura za uro mineva. Senca se daljša in moj obraz tudi. Da bi se res uštel? Da bi slovenska mladina postala brezbrizna? Da res ni več ne nacionalnega navdušenja ne vroče, mlade krvi? Da je slovenska zavest izumrla?

Sredi tega malodušja pa zavpije moj najmlajši:

»Že gredo, že gredo!«

Vsi skočimo k jegovemu oknu. Res zavujemo od daleč bučanje človeških glasov.

»Na tisoče jih je, saj buči kakor ob morju!« vzkliknem in sežem po klobuk. V hipu so tudi drugi napravljeni in kot bi trenil smo na ulici. Hitimo proti mestu. Smer določuje bučanje glasov. Spredaj stopata fanta, da ju komaj dohajamo. Nič ne čujeta materinih naukov, ki ju opominja, naj bosta oprezna, zakaj taka demonstracija je nevarna in da naj se le nas držita, ker da je ob takih prilikah navadno žrtev najnedolžnejši. Nič ne čujeta. Pokoncu se držita, oči jima žare in pesti imata pripravljene.

Dospemo na križišče in prisluhnemo.

Od daleč prinaša veter kričanje tisočere množice. Razločno že čujemo vzklike: »Dol, dol!« Moj najmanjši razločuje celo ploskanje rok.

»To so meščani, ki ploskajo z oken!« obrazložim. »Pa pravijo, da je Ljubljana mrzla!«

Nov val navdušenja priplava do naših ušes. »Dol, dol!« buči, da se ozračje trese.

NACIONALISTU J. KERŠEVANU V SPOMIN

30. septembra poteče peto leto odkar je Josip Kerševan, vipavski kmet iz Gradišča pri Prvačini, v goriški bolnišnici dopolnil svoj križev pot, ki ga je pričel takoj ob okupaciji naših krajev po Italijanah. Odločen in zaveden nacionalist je že pred vojno ustanovil Sokola v Gradišču in bil njegov starosta. Obenem je zavzemal v goriški sokolski župi častno mesto podstaroste. Domače ljudstvo ga je izvolilo tudi za podžupana.

Italijani so ga stalno nadzirali in nadlegovali s hišnimi preiskavami. Dne 5. julija 1920, na dan sv. Cirila in Metoda, je bil ranjen iz vojaške puške, ko so italijanski vojaki razganjali pred pravško cerkvijo naše ljudi, ki so se zbrali, da proslavijo god slovenskih apostolov. Takrat je rano prebolel. Vendar so ga krvniki našega ljudstva še vedno zasledovali. 29. septembra 1927. je bil v Gorici. Ko se je zvečer vračal domov, so ga v Volčji dragi napadli in do smrti pobili. Nezavestnega so našli drugi dan, prepeljali so ga v bolnišnico v Gorico, kjer je še isti dan izdihnil, ne da bi se zavadel. Pobili so ga isti ljudje, ki so umorili Tušarja, Štancarja in vse druge naše primorske mučenike. Ime Josipa Kerševana je poleg vseh ostalih imen, borcev za naše osvobojenje nam, jugoslovenskim nationalistom sveta zaveza.

Ija slovenčina v toliko, da se otroci uvedejo v nemški pouk. Da so te šole prave ponemčevalnice, kaže najbolj dejstvo, da je ta tip šol uveden na vseh od Schulvereina in Südmarke na sloven. Koroškem sezidanih in od njega vzdrževalnih šolah. Naš edini odgovor na to mora biti, da bomo pri naših merodajnih faktorjih začeli propagando, da se tudi za Nemce v Jugoslaviji upelje tak tip utrakovistične šole, ki bo do pičice posnel koroško utrakovistično šolo. Saj je slednja od Nemcev na Koroškem proglašena kot vzor manjšinske šole — zato bomo gotovo Nemcem v Jugoslaviji ustregli, da bodo deležni dobrot take šole. V boj torej za uvedbo koroške utrakovistične šole za Nemce v Jugoslaviji.

»Z Miklošičeve prihaja!« ugotovi moja žena. Hitimo proti Miklošičevi ulici. Vedno bliže prihajajo valovi mladostnega navdušenja. Korak nam je vedno hitrejši. Ko dospremo na cilj, smo vsi zasopli in potni. Ali Miklošičeva ulica je skoraj prazna.

Spogledamo se in obstanemo. Pa ne da bi se demonstranti že razšli? Prisluhnemo. Nov val kričanja nam pokaže novo smer. Čez strehe prihaja z zahoda in buči: »Dol, dol!«

»Na Dunajsko cesto!« zavpijeta fanta in zdirjata. Mi ostali za njima. Na Dunajski ju dohitimo. Pred Figovcem stojita in ne vestakam. Od nikoder nobenega glasu več, o demonstraciji ne duha ne sluha.

Stopim k stražniku.

»Oprostite,« vprašam, »kje pa je demonstracija?«

Debelo me pogleda: »Kakšna demonstracija?«

»Saj sem slišal vpitje! Na tisoče jih mora biti!«

»To je najbrže od tombole na Kongresnem trgu,« meni stražnik.

»Ne, ne,« ugovarjam jaz. »Z zahoda je bučalo. Saj smo dobro razločili kljice: Dol, dol!... No, le prisluhnite! Ali čujete!«

Kakor nalašč je udaril nov val po Gospodovški na naše uho. »Dol, dol!« je vpilo iz tisočerih grl.

Stražnik prisluhne in se nasmehne: »To ni „dol“, temveč „gol, gol!« Na igrišču Ilirije brecajo žogo!«

Proč s staro miselnostjo!

Kdorkoli gleda z odprtimi očmi okoli sebe, bo naletel povsod na sledove, ki so ostali v miselnosti naših ljudi iz časov stare Avstrije. Ti sledovi se kažejo že v načinu govorjenja in izražanja naših ljudi, v njih zunanjem nastopanju in delovanju; ta staro miselnost se vleče z današnjimi ljudmi kot mora, ki je sicer ne čutijo, pa vendar pritiska na njih duše in srca in jim ne da, da bi zadihali čisti zrak svobodne Jugoslavije, da bi zaživeli in začutili vso divoto one velike svobode, ki nam jo je dal nastanek Jugoslavije.

Citajte uradne spise raznih upravnih oblasti. Jezik vsebuje vse polno nemčizmov, mesto kratkih, jedrnatih stavkov, kot jih zahteva naš jezik, čitate dolgovzne periode. Ko pride do konca te periode, morate študirati, kaj je pravzaprav njena vsebina in njen smisel. Nemška vzgoja in pouk v blaženi nemščini sta tem morda dobrim nacionalnim ljudem utisnila tako globoko ljubezen do nemščine, da tudi v svojem lastnem jeziku pišejo v nemškem slogu.

Še danes prevladujejo pri nas nemški listi, dnevni in revije. Vso svojo politično učenost črpa velika večina naših ljudi le iz teh virov — Neue freie Presse, Tagespost in drugi nam in naši državi gotovo ne preveč naklonjeni listi so jim vir vse modrosti. Pri tem pa se naši ljudje v veliki večini ne zavedajo, da je pisava teh listov v glavnem strupeno nemška, vsled tega pa protislovenska in da je treba vsa njihova poročila glede položaja v naši državi in naših prijateljskih državah obravnavati skrajno previdno.

Znan je primer, ko sta dva ljubljanska trgovca — Slovenci govorila med seboj nemški, pa sta na opozorilo zavednejšega svojega tovariša izjavila, da se da trgovski razgovarjati le v nemščini, ne pa v slovenščini. Ta primer je seveda precej izjemen. Dejstvo pa je, da bo naš trgovec korespondiral redno le nemški s svojimi dobavitelji iz Nemške Avstrije, Nemčije ali Italije — če ne zna italijanski —, da se vrši trgovska korespondenca med trgovci iz Slovenije in njih tovariši iz Zagreba, Vojvodine ali Banata večinoma v blagi nemščini, čeprav obvladajo danes vsi trgovci v Vojvodini in Banatu srbohrvaščino in razumejo torej tudi naš jezik. Je to ostanek suženjskega duha, ki podcenjuje samega sebe in vidi nekaj vzvišenega celo v onem tujcu, od katerega kupuje, kateremu daje zaslужek, ki torej živi od našega trgovca. Žal ni to privatna zadeva posameznih trgovcev. Vprašanje je važno s stališča narodnega in državnega ponosa, še bolj važno pa je s stališča nacionalnega gospodarstva. Če bo Nemec videl, da mora razumeti slovenska pisma svojih slovenskih odjemalcev, če bosta Nemec in Italijan spoznala, da morata stavljati svoje ponudbe v enem ali drugem našem državnem jeziku, potem si bodo kmalu preskrbeli moči, ki bodo sposobne korespondirati v slovenščini ali srbohrvatskem jeziku. Pravilno je, če ponuja naš trgovec svoje blago tujcu v njegovem jeziku. Kdor ponuja in išče odjemalca, ta mora biti obziren. Kdor pa kupuje in išče prodajalca, kdor torej nudi drugemu lep zaslужek, ta se lahko postavi na stališče svobodnega državljanana nacionalne države in zahteva ponudbe v svojem lastnem jeziku. Kdor ruši to načelo, ruši ugled svoje države in svojega naroda, ponižuje brez potrebe samega sebe pred tujcem in odjeda kruh svojim sonarodnjakom.

Sem spada tudi vprašanje učenja nemškega jezika, ki ga še danes propagirajo mnogi naši zelo ugledni ljudje. Članki ape-

lacijskega svetnika Lajovica v dnevnem časopisu obravnavajo ta problem, mi pa smatramo, da je za nas, Slovence, več kot ponižajoče, če je treba taka vprašanja obravnavati še danes. Ljudje, ki so morda nevede in podzavestno pod dojmom vsemogočnosti nemške kulture in nemškega jezika, hočejo na vsak način prenesti to svojo miselnost tudi na novo, mlado generacijo. Ne zavedajo se posledic tega svojega delovanja, ne čutijo odgovornosti, ki si jo nakladajo s tem na svoja ramena. Če govorimo o prevratu, ki je nasiloma pretrgal vezi med nami in nemško Avstrijo, se ne zavedamo dovolj močno, da je bil ta prevrat le darilo naklonjene usode, da je bil ta prevrat le političen. Slovenci se nismo zavedali takrat dolžnosti, ki jih imamo, če smo in hočemo biti narod, kar tako radi povdarjam. Za pojem naroda ne zadošča večje ali manjše število ljudi, ki govorijo isti jezik ali imajo iste šege in običaje, bistven za ta pojem je narodni ponos združen z zavestjo vsakega posameznika, da mora vedno v vsem svojem delovanju zastopati celoto. Tega ponosa, te samozavesti nimamo Slovenci še danes, ko bi se bili že davno lahko strelzili od one piganosti, ki nas je obvladovala v prvi prevratni dobi. Brez ozira na vprašanje važnosti in pomembnosti nemškega jezika in nemške kulture, brez ozira na vse praktične vidike smo morali takoj z vso doslednostjo in ostrostjo prekiniti stare vezi, morali smo zlepa ali zgrda preprečiti našim ljudem izživljvanje stare miselnosti, zlasti pa iztrgati vso našo doraščajočo mladino iz pogubnega objema oboževalcev nemške kulture.

Državni narod smo danes, kot taki imamo vse drugačne pravice in vse večje dolžnosti. Naš pogled mora biti uprt v bodočnost, pretrgati moramo vse vezi z ono prošlostjo, s katero se Slovenci absolutno ne moremo ponašati. Če že moramo oboževati neko tujo kulturo, imamo nam gotovo manj opasno in od nemške nič manj vredno francosko ali angleško kulturo. V vsakem primeru pa moramo opustiti staro navado nemiselnega posnemanja vsega tujega, ker je več kot gotovo, da prinese tako posnemanje mnogo več slabega kot dobrega. Velike zapadne kulture so nam lahko vzor do gotove meje, treba je pa resno in trezno premisliti, če so vse pridobitve teh kultur združljive z današnjim kulturnim stanjem našega naroda in z njegovim temperamentom. Posnemajmo dobro, od koderkoli pride, ne posnemajmo pa slepo velikih sosedov, ki ustvarjajo sami iz sebe in za sebe.

Jugoslovani smo brez dvoma samostojna rasa s svojstvenimi vrlinami in napakami. Med nami samimi obstaja dovolj razlik, kar prija temperamentu Dalmatinca ali Srbinanca, to ne prija mrzlemu Slovencu in obračno, še manj pa prija enemu in drugemu to, kar si ustvari Francoz, Anglež, Italijan ali Nemec. Sami iz sebe moramo ustvarjati, tega pa ne bomo mogli vsaj v širšem obsegu storiti tako dolgo, dokler se ne bomo odvadili malikovanja večjih narodov in poniževanja sebe samega. Če smo še danes, štirinajsto leto po osvoboditvi v sponah nemške miselnosti, je to dokaz naše nacionalne podrejenosti. Dvignimo glave, glejmo pogumno preko mej v širni svet in nastopajmo kot polnopraven in enakovreden narod, bodimo uverjeni, da so dali mali narodi, če so bili samozavestni, človeštvu sorazmerno mnogo več dobrin in pridobitev kot pa veliki. Ne štejmo torej svojih glav, kot narod imamo pravico do mesta pod božjim soncem, to mesto

si moramo čuvati in utrjevati. Tega pa ne bomo dosegli s suženjstvom in hlapčevstvom, to bomo dosegli le kot ponosni, samozavestni državljanji svobodne Jugoslavije.

Strelske družine

—st Okrožna strelска družina v Ljubljani obvešča članstvo, da se vrše v nedeljo 25. t. m. dop. na vojaškem strelšču na Dolenjski cesti strelsko vaje. Streleci, izkoristite zadnje lepe jesenske nedelje in pridite polnoštevilno!

—st Bled. Poleg jeseniške streliske družine obeta postati novoustanovljena strelaska skupina na Gorenjskem. Ustanovni občni zbor se je vršil dne 27. p. m. v hotelu pri »Lovcu«. Zborovanje je vodil predsednik ljubljanske okrožne streliske uprave g. brig. general Dragomir Popović, ki je žel za svoj glos boki patriotični nagovor burno odobravanje. Družina šteje danes že nad sto članov, razpolaga pa tudi že s primerno gotovino za napravo enega najlepših podeželskih strelšč. Vrlim Blejčanom pod vodstvom predsednika brata dr. Janežiča obilo strelskega uspeha!

—st Vrhnik. Ob prav lepi udeležbi nacionalnih Vrhničanov se je vršil dne 30. p. m. v prostorih državne osnovne šole ustanovni občni zbor strelsko družine. Za vstop v družino se je priglasilo že prvi večer 41 članov, v pretežni večini Sokoli, častno pa so zastopani tudi rezervni oficirji, lovci in gasilci. V upravo so bili izvoljeni med drugimi: za predsednika g. župan Ph. M. Hočevar, za podpredsednika g. Joško Jelovšek, za tajnika g. Vuk itd. Dobro uspešemu občnemu zboru so prisostvovali tudi člani ljubljanske streliske uprave z g. polkovnikom Ljubo Novakovićem na čelu.

—st Gornji Grad. Priprave za ustanovitev strelsko družine so v teku. Članstvo sprejemajo naslednji gg.: dr. Rak, dr. Sbrizaj in Plesković. Prijave pa se bodo sprejemale tudi v nedeljo 25. t. m. od 15. do 16. v Sokolskem domu. K tej nacionalni organizaciji se vabijo vsi ljubitelji lepega strelskega sporta.

—st Trbovlje. Strelska družina je bila ustanovljena pri nas v Trbovljah pretekli mesec. Odbor se je lotil takoj dela in sedaj gradijo že strelšč, ki bo sredi oktobra slovesno otvorjeno. Želeni je, da se odbor družine potrdi, da se naš strelski pokret razširi v mase našega delovnega ljudstva in da ne ostane to samo organizacija »boljših« ljudi, temveč vserodna nacionalna organizacija.

Šibenik in reka Krka

Vodič — sestavil H. Marjanović.

Na programu Jadranske straže v Ljubljani je med drugim tudi namera, da izda v tekočem poslovnem letu nekoliko praktičnih in poljubnih knjižic propagandistične vsebine za naš Jadran in njegove znamenitosti.

Prva knjižica te vrste je »Šibenik in reka Krka«, katero je sestavil g. H. Marjanović, tajnik drž. učiteljske šole v Ljubljani. Je to deloma vodič, deloma zgodovinski opis, ima 32 tiskanih strani in 8 slik. Vzlic temu mu je cena samo 6 Din, a naroča se pri Jadranski straži v Ljubljani, Gledališka ul. 8.

Dolžnost vsakega zavednega Jugoslovana je, da podpira to akcijo Jadranske straže in priporočamo tudi mi vsakomur nabavo te knjižice.